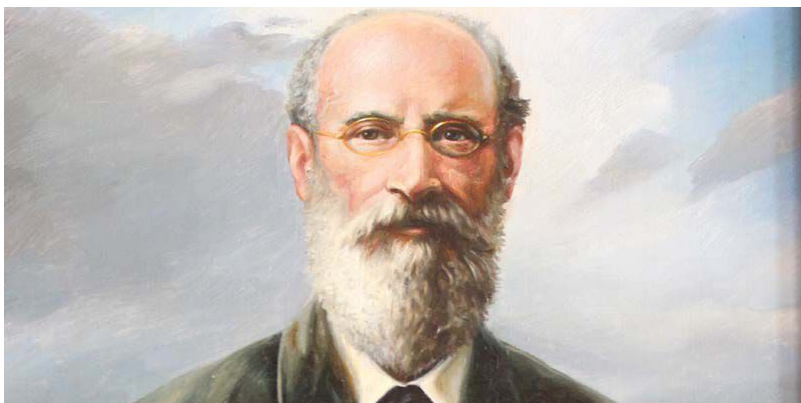

«Ні, не хочу тієї слави, їй-Богу, не хочу. Вся моя слава – Україна»

13 травня 1849 року народився визначний український письменник, драматург і громадський діяч Панас Мирний (Панас Якович Рудченко). Народився в сім'ї бухгалтера повітового казначейства Якова Григоровича і його дружини Тетяни Іванівни Рудченків, які проживали в козацькому містечку Миргороді на Полтавщині. У родині шанували традиції, мову, християнську мораль та релігійні свята, дотримувалися постів. Дітям змалку прищеплювали віру в Бога, слухняність, чесність та порядність, не відгороджували їх від простих людей. Малеча любила слухати казки своєї няньки баби Оришки. Згодом баба Оришка стала прообразом бабусі Чіпки в романі «Хіба ревуть воли, як ясла повні?»; її устами розповість письменник «Казку про Правду і Кривду».

Батьки Панаса Мирного

«Майбутній письменник дивував рідних спокоєм і замкнутістю, – пише біограф Андрій Пітонов. – Сім'я, у якій було троє братів і сестра, жила бідно. Мізерний батьківський заробіток не рятував, безграмотна мати не працювала. Виручав шматок власної землі.

Брати Іван (фольклорист, літературний критик та письменник Іван Білик) та Панас навчались у Миргородському парафіяльному, а потім у Гадяцькому повітовому трикласному училищі. Обидва за старанність і відмінні успіхи в навчанні були нагороджені «похвальними листами». На жаль, за браком коштів продовжити освіту вони не змогли. Тож у 14 років Панас іде працювати до Гадяцького повітового суду, потім до повітового казначейства помічником бухгалтера. Якийсь час він працює в Прилуках, потім у Миргороді. Перебуваючи на службі, він водночас займається самоосвітою та, за прикладом брата Івана, збирає фольклорний матеріал. На цей період, під впливом творів Т. Шевченка, припадають перші спроби пера. Пізніше частину зібраних братом фольклорних матеріалів І. Білик опублікує у збірниках «Народные южнорусские сказки» та «Чумацкие народные песни».

Панас Мирний разом із братом Іваном Біликом

У 1871 році Панас Якович переїздить до Полтави де працює у губернській державній

скарбниці й казенній палаті. «Задумався я над життям свого брата-чиновника, – писав у щоденнику П. Рудченко. – Непривітне воно саме по собі те сидіння з дня у день над столом, те брязкання на щотах, те поставлення усяких свідень та відомостів, само тоді в'їдається у серце, а коли ж нема хіті того робить, коли робиш заради куска хліба, – о, яке невеселе і тяжке життя!». Рутинна робота, «пограти в карти» та випити на службі – усе це давило на П. Рудченко. Він уважав за краще проводити час не в компаніях, а за книгами. Проте роботу свою робив скрупульозно, мав чимало нагород і навіть дослужився до чину дійсного статського радника, що прирівнювалося до військового чину генерала. У 1880 році титулярний радник П. Рудченко за зразково-сумлінну службу був нагороджений орденом Станіслава III ступеня.

В історію української літератури Панас Мирний увійшов як автор реалістично-психологічної прози.

Одним із чинників формування літературно-естетичних поглядів Панаса Мирного була літературна ситуація в Україні початку 70-х років XIX ст., яка характеризувалась значним впливом творчості Т. Шевченка, утвердженням оповідної традиції (творчість Г. Квітки-Основ'яненка, Марка Вовчка, О. Стороженка, П. Куліша та ін.), появою певної системи жанрів в усіх родах літератури. Загалом літературно-естетичну програму Панаса Мирного можна визначити як орієнтацію на реалістичний тип творчості. Процес становлення прозаїка-реаліста не виключав використання романтичних елементів.

Естетична цінність прози Панаса Мирного пов'язана з тим, що саме в другій половині XIX ст. в українській літературі відбувався відхід від фольклорних ремінісценцій до творення власне художньої літератури як виду словесного мистецтва.

Розпочавши із традиційних для літератури першої половини XIX ст. оповідних жанрів, у зрілий період він створив великі епічні полотна, які склали цілий етап у розвитку української літератури.

Літературна спадщина Панаса Мирного характеризує його як майстра слова, який найвищою цінністю художньої творчості вважав правду життя. Прагнення дослідити людську душу в різних життєвих обставинах на основі реалістичного методу зображення, сприяло появі певних соціальних типів у творах Панаса Мирного (селянина, поміщика, міщанина). У процесі становлення індивідуальної манери письменника у сфері психологічного аналізу, художній світ наповнюється не запрограмованими

характерами-типами, а яскравими людськими особистостями.

Психологічне дослідження Панаса Мирного – це справжнє експериментування, коли внутрішній світ дійової особи – таємниця не тільки для автора, а й для самого персонажа. Тоді процес душевних змін подається як внутрішня драма, де цілковито знімається будь-яка запрограмованість. А драматичне напруження ситуації твориться в той самий момент, коли персонаж опиняється на життєвому роздоріжжі. І навіть він сам (учасник сюжетної дії) часто не може розібратися в своїх думках, щоб дійти конкретного висновку, який би вказував на вихід зі скрутного становища.

Використовуючи поряд із психологічним аналізом принцип соціального детермінізму, Панас Мирний закономірно за основу обирає проблеми тогочасної дійсності. Це одна з ознак українського реалізму другої половини XIX ст.

Еволюція стилю Панаса Мирного пов'язана з процесом появи нових жанрів у творчості письменника й в українській літературі другої половини XIX ст. Багатоплановість художнього мислення, прагнення зобразити цілісну картину світу в усіх особистісних взаємозв'язках, у часових і просторових художніх площинах сприяли появі романного жанру.

Реальна дійсність для Панаса Мирного є не просто «вихідним пунктом» для створення адекватної картини-образу світу, а своєрідним поштовхом до побудови індивідуальної філософсько-естетичної концепції буття.

Вершиною епічного мислення Панаса Мирного вважаються романи «Хіба ревуть воли, як ясла повні?» та «Повія», де автор у центр художнього дослідження ставить неординарну людину й детально простежує її психологічний стан за різних обставин. Зображення світу як епічної події, тобто створення цілісної предметної картини дійсності, – домінантна риса в художньому світі Панаса Мирного й на пізньому етапі творчості, у час появи неоромантичних тенденцій в українській літературі кінця XIX – початку XX ст.

Характеризуючи творчу особистість Панаса Мирного, варто згадати про його перекладацьку працю. Йому належать переклади творів О. Пушкіна, К. Рилєєва, М. Лермонтова, М. Огарьова, О. Островського, В. Шекспіра («Король Лір»), Г. Лонгфелло

(«Дума про Гайявату»). Користуючись характерною для українських дум образно-стилістичною й ритмічною системою, письменник здійснив оригінальний переспів «Слова о полку Ігоревім» – «Дума про військо Ігореве».

Поетична спадщина Панаса Мирного налічує близько 300 віршів. Проте сам автор відчуває їх художню недосконалість. Його поезію можна вважати швидше вправами з шліфування художнього слова, ніж майстерним поетичним обігруванням авторської думки.

Довго не розкриваючи свого літературного псевдоніма, Панас Мирний вів під своїм власним ім'ям активну громадську діяльність. Через те, що письменник, не бажаючи ускладнювати свої службові стосунки, весь час конспірувався, його особа для широких кіл читачів та й для офіційних властей була таємницею. Та справа ще й в тому, що Панас Мирний, як людина виняткової скромності, вважав, що слід дбати не про популярність своєї особи, а про працю на користь народу. І лише у квітні 1892 року після вистави «Лимерівна» в Полтаві, коли на виклик «Автора!» вийшов на сцену Панас Якович і йому з низьким поклоном Марія Заньковецька піднесла вінок, зачарований грою, зворушений до сліз письменник забув свій кодекс – не розкривати псевдоніма. Так Панас Мирний вперше «розсекретив» своє друге ім'я. «Полтавские губернские ведомости» писали про цю подію: «Картина то была невиданная в Полтаве и очень трогательная».

Під своїм іменем він підтримував тісні зв'язки з багатьма діячами української культури: Лисенком, Старицьким, Карпенком-Карим, Кропивницьким, Коцюбинським, Лесею Українкою, Заньковецькою. Як член комісії міської думи він бере активну участь у спорудженні пам'ятника Івану Котляревському в Полтаві. Особливо посилюється громадська діяльність Панаса Мирного напередодні та в період першої російської революції. Він виступає з відозвами, у яких закликає до боротьби за свободу й рівноправність жінок. Співпрацює з журналом «Рідний край», який 1905 року почав видаватися в Полтаві. У низці своїх творів («До сучасної музи», «Сон», «До братів-засланців») відгукується на революційні події.

Коли в 1914 році було заборонено вшанування пам'яті Тараса Шевченка, письменник у відозві, написаній із цього приводу, висловлює глибокий протест і обурення діями російської влади. Не дивно, що в 1915 році поліція розшукує «політично підозрілу особу» Панаса Мирного.

Революція 1917 року перевернула життя багатьох людей. Радянські критики писали про П. Мирного як про прибічника радянської влади, тому що 68-річний письменник, щоб прогледувати родину, пішов працювати в Полтавський губфінвідділ. Доказом того, що він не сприйняв революцію, є вірш «До волі» та нарис про нього у «Літературній енциклопедії», (виданій у 30-х рр. XX ст.), у якому наголошувалось, що П. Мирний підтримував Центральну раду, а пізніше С. Петлюру.

Найкращі свої твори Мирний написав у Полтаві, на своїй першій квартирі по вулиці Монастирській, у будинку № 14, який тепер не існує. Після одруження він переїхав у будинок № 8 по вулиці Малосадовій (нині – вулиця Короленка, будинок теж не зберігся), де прожив з 1889 до 1903 року, коли придбав садибу на Кобищанах. З Кобищанів Панас Якович ходив на службу в центр міста через яри і гори, або їздив власним конем по вулиці Кобеляцькій.

Своє справжнє взаємне кохання – Олександр Шейдеман, Панас Мирний зустрів у 40 років у Полтаві. Познайомилося майбутнє подружжя Рудченків на суботніх літературних вечорах у полтавського етнографа В. Василенка. 26-річна Олександра Шейдеман була капітанською донькою та генеральською сестрою. Вона закінчила Полтавський інститут шляхетних дівчат та Харківське музичне училище, була начитаною, знала кілька іноземних мов. На момент зустрічі з Панасом Яковичем, Олександра Михайлівна не збиралася надовго залишатися в Полтаві, бо мала багатого нареченого лікаря в Петербурзі.

Панаса Яковича Олександра одразу ж вразила у саме серце. Його зачарувала не тільки її молодість та глибокі блакитні очі, а й знання літератури та музики. Крім того, на чоловіка вплинуло й те, що майбутня обраниця жила не за батьківські кошти, а сама заробляла на життя, викладаючи музику в Полтавському інституті благородних дівчат. На той час серед панночок таке траплялося не часто. Мовчазний та замкнений з дитинства, Панас Рудченко вирішив будь-що добитися взаємності від красуні. Він пише їй сповнені ніжності листи. Називає її Шурочкою, доброю, святою, голубкою. Зрештою, серце молодій дівчині було підкорене. Вона відмовила своєму петербурзькому нареченому, між іншим двоюрідному брату, щоб вийти заміж за Панаса Мирного. 16 квітня 1889 року закохані одружилися. Весілля було скромним, святкували в Карлівці в домі нареченої. Батьки та рідні нареченого навіть не приїхали, лише надіслали листівки. Подружжя Рудченків виростило трьох синів – Віктора, Михайла та Леоніда.

~~Дякую за увагу до моєї роботи. Я не хочу слави, їй-Богу, не хочу. Вся моя слава – Україна.~~